

سوسک سرخرطومی حنایی خرما Rhynchophorus ferrugineus

(col.: curculionidae)

اداره رسانه‌های آموزشی، ترویجی
پاییز ۱۴۰۲

۷

مدیریت سوسک حنایی خرما

- بازرسی منظم نخيلات برای کشف آلودگی
- حذف پاجوش‌ها، تنه جوش‌ها، هرس برگ‌ها و سوزاندن آنها، پانسمان زخم‌ها با استفاده از ترکیبات مسی (غلظت ۱ درصد) و چسب باغبانی، روش آبیاری مناسب، تراکم فاصله نخل‌ها در باغ
- به دام اندازی انبوه حشرات بالغ با استفاده از تله‌های غذایی - فرمونی
- حذف و ریشه کن کردن نخيلات شدیداً آلوده
- استفاده از روش شیمیایی به روش تدخینی (سموم تدخینی از جمله فسفید آلومنیوم) در درختانی که هنوز به طور کامل خشک نشده‌اند در سوراخ‌های لاروی و سپس پوشاندن تنه درخت با پلاستیک
- ممنوعیت نقل و انتقال اندام‌های گیاهی به خصوص پاجوش‌های نخيلات از منطقه آلوده

۶

ردیابی آفت:

قبل از اجرای استراتژی مدیریت آفت، مراقبت و ردیابی برای تعیین آلودگی لازم است. این امر توسط بازرسی‌های مستمر مشاهده‌ای نخيلات در مناطق مشکوک و همچنین با استفاده از تله غذایی فرمونی برای کشف آفت بالغ امکان پذیر است. از این طعمه‌های آماده می‌توان به منظور ردیابی کشفی سرخرطومی حنایی خرما در مناطق مظنون به آلودگی استفاده کرد و با شمارش تعداد حشرات شکار شده در یک دوره معین، اطلاعات مربوط به فعالیت پروازی و تراکم جمعیتی آفت تصمیم مقتضی گرفته می‌شود. برای انجام ردیابی، گذاشتن حداقل یک تا دو تله در مناطقی که دارای درختان جوان، پاجوش و تنه جوش بوده و یا میزبان ترجیحی (رطب مضافتی) وجود دارد، کفایت می‌کند.

عنوان: سوسک سرخرطومی حنایی خرما
مردآوردگان: محمدرضا باقری عضو هیئت علمی مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی اصفهان و سرپرست مدیریت حفظ نباتات استان اصفهان
زهرآ محسنی فرد کارشناس آفات درختان میوه مدیریت حفظ نباتات استان اصفهان
مدیر داخلی: محمد اکبری
ویراستار ترویجی و ادبی: علی مصطفوی، علی برونوسی، رقیه ولیخانی
طراحی و صفحه‌آرایی: نعیمه قاسمیان
تهیه شده در: اداره رسانه‌های آموزش و ترویج مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی استان اصفهان
ناشر: سازمان جهاد کشاورزی استان اصفهان
شمارگان: ۲۰۰۰
نوبت چاپ: اول
مستویات صحت مطالب با مجر داورنده است.

شماره ثبت در شورای اساتذات سازمان جهاد کشاورزی استان اصفهان به شماره ۰۲/۱۴۰۲/۱۰۳۹ تاریخ ۱۳۹۲/۰۵/۱۲ است

نشانی: اصفهان - خیابان هزارجریب - سازمان جهاد کشاورزی استان اصفهان
مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی - اداره رسانه‌های آموزشی و ترویجی
تلفن: ۰۲۱-۳۷۹۱۳۱۳۵

۵

این حشره دارای دو شکل جنسی است و تمام مراحل روی نخيلات زندگی می‌کنند. در حشره ماده خرطوم بلندتر، باریک‌تر و بدون مو است در حالی که در حشره نر خرطوم کوتاه و ضخیم‌تر بوده و در انتهای آن در سطح پشتی یک دسته موی متراکم حنایی رنگ دیده می‌شود.

زیست‌شناسی آفت:

حشرات ماده سوسک سرخرطومی حنایی خرما پس از جفت‌گیری می‌توانند بین ۳۰۰ تا ۵۰۰ تخم بگذارند. لاروها حدود ۳ روز بعد تفریخ می‌شوند و سریع وارد بافت‌های نرم و جوان خرما شده و تا یک ماه از درخت تغذیه می‌کنند. لارو بعد از تغذیه کامل از داخل تنه خارج شده و به صورت پیلای از لیاف خشک نخل معلق باقی می‌ماند. به علت تدریجی بودن تخم‌ریزی در حشرات ماده نسل‌های این آفت شدیداً همپوشانی دارد و در طول سال می‌توان مراحل مختلف زندگی آفت را مشاهده کرد.

شغیره‌ها به رنگ شکلاتی مایل به قهوه‌ای هستند و درون پیلای فیری که توسط لارو سن آخر در درون تنه درخت ایجاد شده تشکیل می‌شوند. سطح شغیره براق و شیاردار است.

حشره بالغ به رنگ قرمز مایل به قهوه‌ای (حنایی) و به طول ۳۰ تا ۳۵ میلی‌متر و عرض آن ۱۰ میلی‌متر می‌باشد. حشرات بالغ دارای خرطوم بلند هستند که قسمت انتهایی خرطوم خمیده است. شاخک زانویی ۱۲ بندی بوده و در حالت استراحت روی شیار روی خرطوم جای می‌گیرند. روی قسمت پیشی سینه گاهی لکه‌هایی دیده می‌شود. بالپوش‌ها کوتاه و تا انتهای بدن نمی‌رسند. روی بالپوش‌ها نیز شیاردار است.

۴

شکل‌شناسی:

تخم آفت سوسک سرخرطومی حنایی خرما به رنگ سفید مایل به شیری و شبیه دانه برنج روی تنه نخيلات در محل زخم‌های حاصل از هرس، حذف پاجوش‌ها، تنه جوش‌ها و یا بافت نرم قاعده برگ‌ها، دمیرگ‌های آسیب دیده و یا زخم ناشی از سایر آفات گذاشته می‌شود. لارو آفت درشت، ضخیم و بدون پا، شیری رنگ مایل به زرد و کپسول سر قهوه‌ای مایل به قرمز و در حداکثر رشد به ۵۰ میلی‌متر طول و ۲۰ میلی‌متر عرض می‌رسد. این آفت تا ۱۳ سن لاروی دارد.

سرخرطومی حنایی خرما جدیدترین و مخربترین آفت نخل خرما است و علاوه بر آن به نخل زینتی، موز و نارگیل هم حمله می‌کند. فائو آن راجزو ۴ آفت مهم تهدید کننده امنیت غذایی در سال‌های آینده معرفی کرده است. در سال ۱۳۶۹ خسارت این آفت برای اولین بار در ایران بر روی درختان خرما در روستاهای حومه شهرستان سراوان (استان سیستان و بلوچستان) گزارش شد و در حال حاضر این آفت به صورت وسیع گسترش یافته است به طوری که هم اکنون استان‌های هرمزگان، کرمان، فارس، بوشهر و یزد به آن آلوده هستند.

نحوه خسارت و علائم آلودگی:

خسارت اصلی این آفت در مراحل لاروی به درختان وارد می‌شود. لاروها با نفوذ به تنه نخل، از دستجات آوندی، جوانه مرکزی، غلاف‌های تازه و لیفی نشده و بافت دمیرگ تغذیه و باعث زردی و پژمردگی درخت می‌شود و در صورت آلودگی شدید شکسته و نهایتاً خشک می‌شود.

مهمترین نشانه‌های آلودگی درختان به این آفت عبارتند از:

- ترشح شیرابه قهوه‌ای رنگ به همراه مشاهده بافت جویده خاک اره مانند در محل ورود لارو به تنه
- انتشار بوی خاص ترشیدگی و پوسیدگی از تنه درختان آلوده
- شنیدن صدای تغذیه لاروها شبیه به صدای خراطی در زمان تغذیه از لیاف داخلی تنه
- وجود سوراخ‌های متعدد (تول لاروی) در روی تنه درخت
- وجود پیلای‌های شغیره‌گی خالی، افتاده در پای درخت و یا روی تنه، همچنین در آلودگی شدید مشاهده حشرات کامل مرده روی تنه درخت و سوراخ‌ها
- شکستن تنه درخت و واژگون شدن تاج درخت در آلودگی شدید و یا آلودگی طولانی مدت
- خشک شدن جوانه مرکزی و نهایتاً مرگ کامل درخت

۲

۳